

**ARKUSZ ZAWIERA INFORMACJE PRAWNIE CHRONIONE DO MOMENTU
ROZPOCZĘCIA EGZAMINU!**

**Miejsce
na naklejkę**

MWO-R1_1P-091

**PRÓBNY EGZAMIN
MATURALNY
Z WIEDZY
O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY**

**STYCZEŃ
ROK 2009**

Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 19 stron (zadania 1 – 17). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Arkusz zawiera trzy części. Część pierwsza arkusza polega na rozwiązaniu testu, część druga wymaga analizy materiałów źródłowych, a trzecia napisania krótkiego wypracowania na jeden z podanych tematów.
3. Rozwiązania zadań zamieść w miejscu na to przeznaczonym.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

Życzymy powodzenia!

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

CZĘŚĆ I

W zadaniach 1-2 zakreśl jedną prawidłową odpowiedź.

Zadanie 1. (1 pkt)

Do trzeciej generacji praw człowieka zaliczamy

- A. prawo do korzystania ze środowiska naturalnego.
- B. prawo do wyboru miejsca zamieszkania.
- C. prawo do wypoczynku.
- D. prawo do zasiłku dla bezrobotnych.

Zadanie 2. (1 pkt)

W Polsce najniższy wymiar kary pozbawienia wolności za popełnioną zbrodnię wynosi

- A. 1 rok.
- B. 3 lata.
- C. 8 lat.
- D. 15 lat.

Zadanie 3. (2 pkt)

Wpisz pełne polskie nazwy organizacji i porozumień europejskich, których symbole przedstawiono poniżej.

A.

.....

B.

.....

C.

.....

D.

.....

Zadanie 4. (1 pkt)

Podaj dwa czynniki mające wpływ na kształtowanie się społeczeństwa postindustrialnego.

-
-

W zadaniach 5. i 6. rozstrzygnij, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe. Wpisz w odpowiednie miejsca w tabeli *Prawda* (zdanie prawdziwe) lub *Falsz* (zdanie fałszywe).

Zadanie 5. (1 pkt)

Spółeczeństwo

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	Funkcjonujący w świadomości społecznej, uproszczony, zabarwiony emocjonalnie i wartościująco obraz rzeczywistości, to stereotyp.	
B.	Ujemny przyrost naturalny oznacza, że w danym roku rodzi się mniej dzieci niż w roku poprzednim.	
C.	Jednym z przykładów ilustrujących zjawisko poziomej ruchliwości społecznej jest emigracja zarobkowa.	

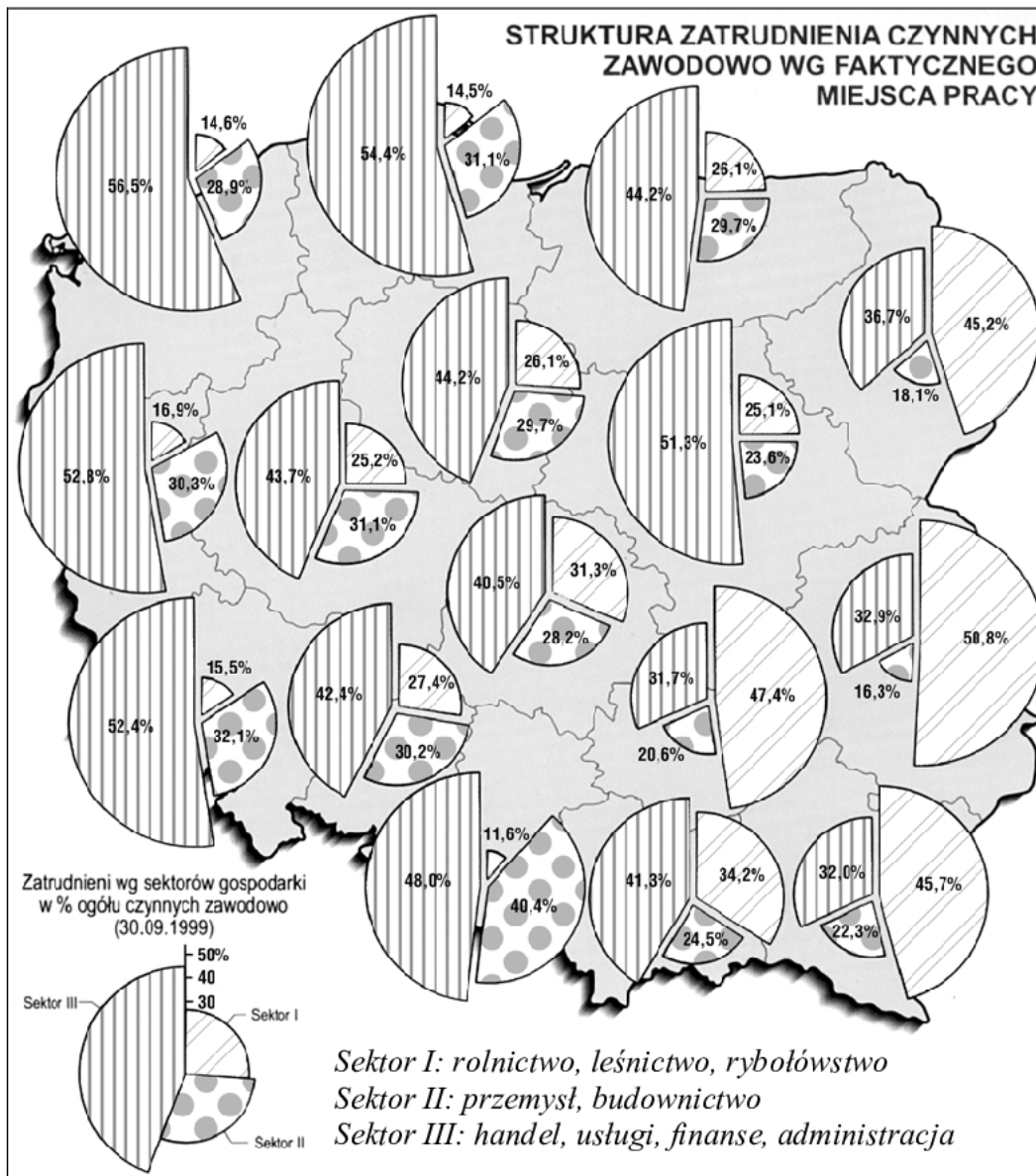
Zadanie 6. (1 pkt)

Zagadnienia prawne

	Zdania	Prawda lub Falsz
A.	W obowiązującym polskim systemie prawnym zdolność prawną uzyskuje obywatel po ukończeniu 18 roku życia.	
B.	Proces cywilny inicjowany jest przez powoda, który występuje z żądaniem wobec strony przeciwnej czyli pozwanego.	
C.	W Polsce prokurator pełni funkcję oskarżyciela publicznego w postępowaniu administracyjnym.	

Zadanie 7. (2 pkt)

Na podstawie analizy poniższego źródła i wiedzy własnej wykonaj polecenia.

Na podstawie: *Popularna encyklopedia powszechna. Atlas Polski, t. 1.*, Warszawa 2003

a) Podaj nazwę województwa, w którym :

- odsetek zatrudnienia w III sektorze jest największy.

.....

- odsetki zatrudnienia w I i II sektorze są najbardziej zbliżone do siebie.

.....

b) Podaj dwie przyczyny przedstawionego w źródle zróżnicowania struktury zatrudnienia w Polsce.

•

•

Zadanie 8. (2 pkt)

Na podstawie tekstu źródłowego i wiedzy własnej wykonaj polecenia.

Właśnie dlatego, że świat na tak wiele sposobów staje się pozbawiony granic między narodami – i musi w jeszcze większym stopniu je niwelować – ludzie chcą definiować siebie w kategoriach, które mogą zrozumieć. Potrzebują geograficznej, językowej, religijnej, kulturowej społeczności, która jest dla nich dobrze widoczna i którą, jeśli użyć starego określenia, »mogą objąć swymi ramionami«.

Źródło: Peter F. Drucker, *Spoleczeństwo pokapitalistyczne*, Warszawa 1999

a) Podaj nazwę społeczności, o której mówi autor.

.....

b) Nazwij proces zmian współczesnego świata, z którego wynika potrzeba identyfikowania się ludzi z tą społecznością.

.....

Zadanie 9. (2 pkt)

Wpisz do tabeli nazwy systemów politycznych. Wybierz je spośród podanych poniżej propozycji.

Nazwy systemów politycznych: *parlamentarno-komitetowy, kanclerski, parlamentarno-gabinetowy, mieszany, gabinetowo-parlamentarny*

	Opis	Nazwa systemu politycznego
A.	System ten występuje w demokracjach charakteryzujących się dużą liczbą partii politycznych, co wpływa na duże rozdrobnienie polityczne w parlamencie. Parlament bierze udział zarówno w procesie ustawodawczym, jak i ingeruje w bieżącą politykę rządu.	
B.	Parlament nie odgrywa większej roli politycznej, a każda z ustaw proponowanych przez rząd jest z reguły uchwalana. Charakterystyczną cechą tego systemu jest silna pozycja premiera. System ten występuje w państwach o systemie dwupartyjnym.	
C.	W tym systemie szef rządu jest samodzielnym organem państwa o zwierzchnich i kierowniczych kompetencjach wobec pozostałych członków rządu. Samodzielnie powołuje ministrów, a jego decyzje nie muszą być zatwierdzane przez parlament.	
D.	Charakterystyczną cechą tego systemu jest brak trójpodziału władzy, gdyż opiera się on na zasadzie jednolitości władzy. Najwyższym organem władzy jest parlament, do którego należy całość władzy i który powołuje pozostałe organy państwa oraz sprawuje nad nimi kontrolę.	

Zadanie 10. (2 pkt)

Uzupełnij tabelę. Podaj daty roczne oraz nazwy lub tematykę dwóch spośród trzech referendów ogólnokrajowych przeprowadzonych w Polsce po 1989 roku.

	Rok	Nazwa lub tematyka referendum ogólnokrajowego
A.		
B.		

Zadanie 11. (1 pkt)

Wyodrębnij w poniższej normie prawnej jej elementy składowe. Zacytuj odpowiedni fragment artykułu.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r.

Kodeks karny.

Art. 162. § 1.

Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażania siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Hipoteza:

.....

.....

Dyspozycja:

.....

.....

Sankcja:

.....

.....

Zadanie 12. (1 pkt)

Wyjaśnij, w jaki sposób w Polsce jest realizowana zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

.....

.....

Zadanie 13. (2 pkt)

Przyporządkuj opisom odpowiadające im funkcje prawa. Wpisz w wyznaczone miejsca liczby 1-5. Wybierz je spośród umieszczonych pod tabelą.

Opis	
A.	Zapobieganie negatywnym efektom zjawisk przyrodniczych oraz efektom niebezpiecznych zachowań ludzkich.
B.	Przywracanie do życia społecznego jednostek, które podjęły działania sprzeczne z obowiązującymi normami prawnymi.
C.	Określanie norm prawnych jako obowiązujących reguł postępowania.
D.	Tworzenie instytucjonalnych podstaw życia społecznego i państwowego.

1. Funkcja kontrolna
2. Funkcja organizacyjna
3. Funkcja prewencyjna
4. Funkcja resocjalizacyjna
5. Funkcja wychowawcza

A. B. C. D.

Zadanie 14. (1 pkt)

Nazwij problem przedstawiony na rysunku satyrycznym.

Źródło: Andrzej Mleczo, www.mleczo.pl

CZĘŚĆ II**Zadanie 15. (4 pkt)****Tekst 1.**

[...] Można powiedzieć, stało się! Stało się to, przed czym ostrzegali już od pewnego czasu najwybitniejsi amerykańscy badacze i komentatorzy – S. Huntington, P. Kennedy, W. Pfaff, M. Ignatieff. Ostrzegali przed skutkami nadmiernej potęgi militarnej USA oraz przyjętej przez Waszyngton rewolucyjnej doktryny wojennej, w której oficjalnie przyznano, iż Ameryka nie czuje się zobowiązana prawem międzynarodowym w realizacji swej polityki bezpieczeństwa, a ponieważ interesy bezpieczeństwa USA mają charakter globalny, Ameryka może interweniować wszędzie i zawsze, gdy uzna to za właściwe. Gotowość Ameryki Busha do interwencji niezależnie od faktycznego stanu rzeczy, zasad prawa i moralności, stanowiska światowej opinii publicznej czy swoich sojuszników, a tylko na podstawie jej subiektywnego odczucia i rozszerzająco interpretowanych interesów, wynika z jej poczucia bezkarności.[...]

Źródło: Rocznik Strategiczny 2002/2003, Warszawa 2003

a) Na podstawie tekstu 1. wymień dwa założenia nowej doktryny wojskowej USA.

-
-

Tekst 2.

Istnieją podstawy, by problem słabych albo dysfunkcyjnych państw uznać za najistotniejsze zagrożenie dla ładu międzynarodowego w epoce po zakończeniu zimnej wojny. Słabe, dysfunkcyjne państwa naruszają prawa człowieka, prowokują klęski zagrażające podstawom bytu ich obywateli, napędzają potężne fale imigracji i napadają na swoich sąsiadów. Po 11 września stało się też oczywiste, że udzielają schronienia światowym terrorystom, mogącym wyrządzić znaczne szkody Stanom Zjednoczonym i innym rozwiniętym krajom. Między upadkiem muru berlińskiego w 1989 roku a 11 września 2001 roku powodem większości kryzysów międzynarodowych były słabe, dysfunkcyjne państwa: Somalia, Haiti, Kambodża, Bośnia, Kosowo, Rwanda, Liberia, Sierra Leone, Kongo i Timor Wschodni. [...]

Źródło: F. Fukuyama, Budowanie państwa. Władza i ład międzynarodowy w XXI wieku, Warszawa 2005

b) Na podstawie tekstu 2., prezentującego opinię autora, wskaż dwa skutki wpływu słabych państw na bezpieczeństwo międzynarodowe.

-
-

Tekst 3.

[...] Z hegemonią hipermocarstwa świat od dawna miał problem, ale – twierdzi politolog Fareed Zakaria, szef międzynarodowych wydań „Newsweeka” – „świat reagujący instynktowną niechęcią wobec USA będzie bardziej zagrożony wojną niż zdolny do współpracy, gorzej prosperujący, mniej otwarty i mniej stabilny”. [...]

Chodzi o geometrię potęgi, czyli międzynarodową równowagę sił. Zawsze było tak, że mocarstwa [...] jednoczyły przeciwko sobie państwa, które czuły się zagrożone ich pozycją. USA przez ostatnie pół wieku dokładały starań, by reguła nie zadziałała w odniesieniu do Ameryki. Starania polegały głównie na tym, by nie demonstrować światu, że USA mogą w każdej chwili porzucić ograniczenia, jakie same sobie nałożyły. Dopiero ekipa Busha poszła na całego. Pokazała, jak ogromną przewagę mają Amerykanie nad resztą świata. I ta demonstracja siły wywołała w innych krajach irytację i niepokój.

Po drugie, antyamerykanizm ma się coraz lepiej, bo wypełnia próżnię ideologiczną po klęsce socjalizmu w konfrontacji z kapitalizmem.[...] Dziś, gdy symbolem kapitalizmu i demokracji stały się USA – na dodatek demonstrujące swą potęgę światu – antyamerykanizm służy do krystalizacji własnej wizji ładu politycznego, kulturowego, społeczno-gospodarczego. Powiedz mi, co sądzisz o systemie USA, a powiem ci, kim jesteś.[...]

Źródło: *Trefne myśli*, oprac. A. Szostkiewicz, [w:] *Niezbędnik inteligenta*. „Polityka”, nr 11/2005

c) Na podstawie tekstu 3. wymień dwie przyczyny, które, w opinii autora są źródłem współczesnego antyamerykanizmu.

-
-

Tekst 4.

[...] Bezprecedensowe kroki podjął Pakt Północnoatlantycki. Po raz pierwszy w swej historii 19 państw członkowskich NATO już 12 września 2001 r. odwołało się do art. V Traktatu Waszyngtońskiego, który mówi, że zbrojny atak na jednego z jej członków jest atakiem przeciw wszystkim. Jeśli więc okaże się, że atak na USA był kierowany z zewnątrz, zostanie on uznany za zbrojną napaść na Amerykę, a tym samym na całe NATO. Oznaczało to, że sojusznicy zobowiązują się do udzielenia pomocy, gdy Stany Zjednoczone zdecydują się na użycie siły przeciw terrorystom. Wprowadzenie w życie fundamentalnego art. V nie tylko dawało Amerykanom możliwość wykorzystania zasobów Sojuszu, ale także potwierdzało żywotność zasady: jeden za wszystkich, wszyscy za jednego. [...]

Źródło: J. Kiwerska, *Świat w latach 1989-2004. Wydarzenia – konflikty – procesy*, Poznań 2005

d) Na podstawie tekstu 4. wymień dwa skutki odwołania się przez NATO do art. V Traktatu Waszyngtońskiego.

-
-

Zadanie 16. (6 pkt)**Tekst 1.**

[...] Dla Polaków jest niezrozumiałe dlaczego taka sytuacja trwa. Jeżeli miałbym odpowiedzieć na pytanie dlaczego to trwa, to odparłbym, że dlatego głównie, iż mamy trochę pecha, że akurat teraz, kiedy sytuacja naprawdę dojrzała, by ten problem rozwiązać, Ameryka ma uwagę skierowaną trochę w inną stronę i to ze względów, które nie mają z Polską kompletnie nic wspólnego. Amerykanie nie są dzisiaj tak entuzjastyczni na myśl o tym, że mieliby otwierać się – nawet dla kraju, który nie tworzy zagrożenia – a wręcz przeciwnie, pomagającego te zagrożenia zwalczać. Ale po 11 września w Ameryce panuje nastrój, który, niestety, nie sprzyja rozwiązywaniu tego typu problemów. [...]

Źródło: Wypowiedź Janusza Reitera, ambasadora Rzeczypospolitej Polskiej w USA w latach 2005 – 2007, do Polonii amerykańskiej, www.Expatpol.com.

a) Na podstawie tekstu 1. napisz, jaka jest, zdaniem autora, główna przyczyna utrzymywania przez USA obowiązku wizowego dla Polaków.

.....

.....

.....

Tekst 2.**Polityka Polski wobec Stanów Zjednoczonych**

[...] W praktyce szczególna ranga i znaczenie stosunków z USA przejawiają się z jednej strony w bezkrytycznym przyjmowaniu amerykańskiej wizji rzeczywistości międzynarodowej (np. w odniesieniu do sytuacji w Iraku, przyszłości stosunków transatlantyckich, roli NATO), z drugiej zaś na skupieniu polskich wysiłków politycznych, koncepcyjnych i organizacyjnych na forsowaniu idei dyslokowania w Polsce komponentu amerykańskiego systemu „tarczy antyrakietowej”. Skutkiem takiej polityki jest m.in. dalsza alienacja Polski w strukturach europejskich i euro-atlantyckich. Polska polityka wobec USA musi być tymczasem funkcją naszych relacji z partnerami europejskimi. Bezpieczeństwo Polski i jej stabilna przyszłość są bowiem w pierwszym rzędzie uzależnione od sytuacji w Europie, od stanu i jakości naszych relacji z krajami europejskimi. Tylko mocno zakorzeniona w silnych instytucjach europejskich Polska ma szansę na w pełni partnerskie i równorzędne stosunki z USA. Ameryce nie jest potrzebny w Europie sojusznik skłócony ze wszystkimi sąsiadami i przyczyniający się do tworzenia nowych podziałów na kontynencie.

Źródło: Polska polityka zagraniczna w latach 2005-2007 – ocena, www.sld.org.pl

b) Na podstawie tekstu 2. i wiedzy własnej wymień trzy czynniki, które, zdaniem autorów opracowania, powinny kształtować politykę Polski wobec USA.

-
-
-

Tabela 1.**Ulokowanie na terenie Polski amerykańskich baz i instalacji wojskowych.**

Od dłuższego czasu mówi się o możliwości ulokowania amerykańskich baz i instalacji wojskowych w Polsce. Czy poparł(a)by Pan(i) założenie w Polsce następujących amerykańskich baz lub instalacji wojskowych:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IX 2004			XII 2005		
	TAK	NIE	Trudno powiedzieć	TAK	NIE	Trudno powiedzieć
	w procentach					
– specjalistyczne radary umożliwiające kontrolę przestrzeni powietrznej w celu obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej	60	28	11	51	34	15
– bazy wojskowe z niewielką liczbą żołnierzy i magazynów broni umożliwiające przerzut większej liczby wojsk w razie potrzeby	52	36	11	42	43	15
– instalacje przeciwlotnicze i przeciwrakietowe	47	40	13	39	45	16
– lotniska z amerykańskimi samolotami i lotnikami	39	50	12	31	53	16
– duże bazy wojskowe z pełnym personelem, uzbrojeniem i oddziałami wojsk	35	54	11	29	55	16

Źródło: *Bazy NATO i tarcza raketowa w Polsce? Komunikat z badań CBOS*, Warszawa, styczeń 2006, www.cbos.pl

c) Na podstawie tabeli 1. określ tendencję poparcia respondentów, ankietowanych przez CBOS w latach 2004 – 2005, dla obecności wojskowej USA na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

.....

d) Na podstawie tabeli 1. i wiedzy własnej określ, czy poglądy respondentów, ankietowanych przez CBOS w latach 2004 – 2005, na temat zaangażowania militarne Amerykanów w Polsce i stanowisko rządu polskiego w 2005 roku były takie same, czy różniły się.

.....

.....

Tabela 2.**Zmiany sympatii Polaków do poszczególnych narodów**

Narody	Wskazania respondentów według terminów badań												
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	w procentach												
Amerykanie	62	58	63	59	64	61	54	50	58	56	45	46	49
Białorusini	19	17	18	21	22	19	18	26	26	22	21	18	23
Czesi	38	30	43	44	45	41	44	47	50	50	49	46	52
Francuzi	61	51	67	62	60	58	53	55	51	48	45	43	48
Litwini	24	22	35	36	36	29	30	36	38	36	38	32	36
Niemcy	23	26	35	43	38	32	31	32	38	36	33	34	33
Rosjanie	17	16	17	21	20	19	17	23	24	22	18	16	22
Słowacy	33	32	44	38	39	36	34	42	42	43	41	36	44
Ukraińcy	12	9	14	16	15	13	16	19	22	19	29	23	24
Włosi	63	54	66	62	63	55	53	54	54	53	50	52	52

Na podstawie: *Stosunek Polaków do innych narodów. Komunikat z badań CBOS*, Warszawa, październik 2006, www.cbos.pl

e) Na podstawie tabeli 2. wskaż trzy narody, do których sympatia Polaków w roku 2006 w porównaniu z rokiem 1993 najbardziej zmalała.

Spośród trzech wskazanych narodów wybierz ten, wobec którego spadek sympatii w roku 2006 w porównaniu z rokiem 1993 był największy i na podstawie wiedzy własnej podaj jedną przyczynę tej zmiany.

• Narody:.....

• Naród i przyczyna zmiany:

.....

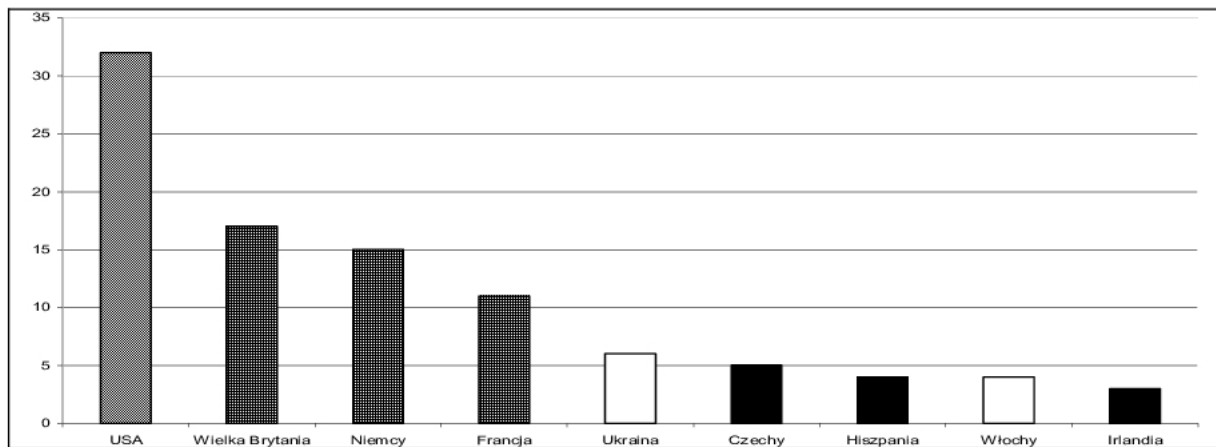
.....

.....

.....

Wykres

**O jakich państwach mógłby (mogłaby) Pan(i) powiedzieć, że Polska może na nich polegać?
(dane w procentach)**

Na podstawie: *Opinie o stosunkach z Rosją, Niemcami i Ukrainą. Na kim Polacy mogą polegać, a kogo się obawiać?* Komunikat z badań CBOS, Warszawa, czerwiec 2006, www.cbos.pl

f) Na podstawie wykresu i wiedzy własnej podaj dwie przyczyny rozbieżności w traktowaniu przez Polaków USA i Irlandii jako państw, na których można polegać.

-
-

BRUDNOPIS